

АЛЕКСАНДРА М. РАДОВАНОВИЋ¹
УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ФАКУЛТЕТ ЗА ХОТЕЛИЈЕРСТВО И ТУРИЗАМ, ВРЊАЧКА БАЊА

ЈОШ ЈЕДАН ОСВРТ НА ФУТУР У ЕНГЛЕСКОМ ЈЕЗИКУ

САЖЕТАК. У лингвистичкој теорији велика је пажња посвећена питању да ли је граматичку категорију која указује на време које следи након садашњег тренутка оправдано називати глаголским временом. У том погледу, глагол *will* који учествује у образовању футура у енглеском језику одавно привлачи пажњу аутора који покушавају да одговоре на питање да ли је *will* обележивач глаголског времена или модалности, али се чини да коначни опште прихваћен одговор није понуђен. Стога смо се на овај глаголски облик поново осврнули и размотрили понуђене ставове уз употребу илустративних примера ексцерпираних из корпуса британског енглеског језика *British National Corpus (BNC)*. У раду су размотрени најчешће навођени аргументи (концептуални аргумент, морфолошки критеријум, дијахронијски аргумент, плурализам средстава за изражавање будућности, полисемичност средстава и упаривање глагола *will* и *would*), као и становиште о футуру као неоспорном глаголском времену. Приказано је, међутим, да аргументи базирани на семантичким и формалним критеријумима, а посебно специфичан епистемички статус домена будућности, потврђују да футур у енглеском језику пре представља модалну категорију која је само један члан комплексног система и која поседује своје специфичне одлике које детерминишу употребу овог глаголског облика и тумачење исказа који га садржи.

КЉУЧНЕ РЕЧИ: футур; енглески језик; глаголско време; модалност; фактуалност.

¹ aleksandra.radovanovic@kg.ac.rs

Рад је примљен 4. фебруара 2018, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 14. марта 2018.

УВОД

Глаголско време као еквивалент ванлингвистичког хронолошког времена одређено је као „граматикализовано изражавање локације у времену“ (Comrie, 1985, стр. 9). Изражавање темпоралности, међутим, прилично је сложено. На функционалном плану иста формална средства могу се користити за изражавање темпоралних, аспектуалних и модалних значења, а сложеност интеракције категорија глаголског времена, аспекта и начина огледа се на више језичких нивоа. Најизразитија је, ипак, приликом исказивања будућности. Осим тога, како су филозофи прво указали, природе три темпорална домена (садашњост, прошлост, будућност) знатно се разликују. Наиме, основно начело индетерминизма по коме је будућност отворен домен са бројним могућим алтернативама директно указује на специфичну природу будућности и, следствено, на специфичну природу језичких средстава којима се овај домен исказује.

Увиди о епистемолошкој разлици између будућности на једној и прошлости и садашњости на другој страни, о којој ће више речи бити у даљем тексту, нашли су одјека у радовима теоријске лингвистике. Још је Јесперсен (Jespersen, 1924, стр. 260) истакао да о будућности немамо исто сазнање као о прошлости и да о њој говоримо на неодређенији начин, те да су отуда језички изрази за исказивање будућности мање дефинисани и мање експлицитни у односу на оне којима исказујемо прошлост. Касније овај став продубљује Лајонс (Lyons, 1977) у опсежној *Семантици* такође смештеној у оквиру филозофије језика. Изнети ставови, међутим, не сматрају се опште прихваћеним те долази до дебате у којој аутори трагају за одговором на питање да ли је у лингвистичкој теорији морфосинтаксичку категорију која указује на време које следи након садашњег тренутка оправдано називати глаголским временом.² У студијама различитих теоријских оријентација, аутори доказују да футур треба посматрати као модалну (нпр. Lyons, 1977) или пак као временску категорију (нпр. Comrie, 1985; Dahl, 1985), при чему се разматрања готово неизоставно ослањају на природу футура у енглеском језику. То не зачуђује јер се за одговором на питање да ли постоји футур у овом језику трага већ више од једног века (нпр. Curme, 1913).

² Питање статуса футура отворено је за разматрања чак и језицима у којима ова категорија није била предмет расправа какав је српски (в. Радовановић, 2017а, 2017б).

Глагол *will* који учествује у образовању футура у енглеском језику одавно привлачи пажњу аутора који покушавају да одреде његово доминантно значење, али и да формално одреде његову централну језичку функцију како би на одговарајући начин био класификован у оквиру граматичког система. Међутим, на основу новије литературе можемо закључити да се дебата о томе да ли је конструкцију *will+infinitiv* оправдано називати глаголским временом ни не приближава крају. Рецимо, аутори дескриптивних граматика које се појављују у блиским временским раздобљима изражавају опречне ставове (уп. нпр. Huddleston & Pullum, 2002 и Declerck, Reed & Capelle, 2006). Уз то, чини се и да се аутори све чешће залажу за анализу глагола *will* као обележивача футура (Salkie, 2010a, 2010b).

Због тога смо решили да се на овај глаголски облик поново осврнемо те да још једанпут истакнемо модалну вредност ове језички специфичне категорије. У раду полазимо од граматичког статуса глагола *will*, а потом футур разматрамо у односу на аргументе понуђене током дебате о футуру који суштински указују на спрегу између изражавања будућности и модалности на више језичких нивоа. У светлу наведених аргумената резимирамо централна становишта о футуру у енглеском језику. Илустративни примери који поткрепљују разматрања ексцерпирани су из корпуса британског енглеског језика *British National Corpus (BNC)* и, где је потребно, преузети из релевантне литературе.

СТАТУС ГЛАГОЛА *WILL*

Чињеница да глагол *will* може припадати двома категоријама, модалности и глаголског времена, узрокује веома посебан статус који овај контроверзни обележивач футура има у глаголској парадигми.

Граматикизовани експоненти система модалности у енглеском језику део су ширег скупа помоћних глагола (*auxiliary verbs*). Осим одлика које деле са помоћним глаголима *be* и *have*, осам централних модалних глагола поседује још шест дистинктивних синтаксичких својстава (в. Palmer, 1990, стр. 16, 201). Према формалним критеријумима, глагол *will* неоспорно је члан модалног система, те има и семантичка својства као и остали чланови овог скупа глагола. Типично се повезује са волитивном, тј. динамичком модалношћу која се односи на потенцијалност радње која

представља резултат спремности/вољности субјекта (Palmer, 1990) као у примеру:

1) *I'll see what we can do.* (BNC: FUJ S_meeting)

Како се исте класе језичких средстава, првенствено модалних глагола, користе за изражавање различитих модалних значења, ни модал *will* у том погледу не представља изузетак. У складу са преовлађујућом поделом на три основна типа модалних значења (нпр. Palmer, 1990), модална семантика глагола *will* обухвата и епистемичка и деонтичка значења као у примерима 2) и 3) респективно:

2) *He'll be in his shop now, won't he?* (BNC: B0B W_fict_prose)

3) *Tomorrow you will do alone the work you've been shown today, but under her supervision.* (BNC: CK0 W_fict_prose)

Наравно, у зависности од усвојеног погледа на модалност и типологију ове разуђене семантичко синтаксичке категорије, аутори разматрају семантику глагола *will* применом различитих терминолошких решења. Илустрације ради, у Табели 1. приказане су две репрезентативне класификације значења и употреба овог глагола у којима аутори примењују различите приступе ослањајући се у већој или мањој мери на модалне концепте и појмове.

SARKAR, 1998, pp. 95–96	SALKE, 2010A, p. 192	ИЛУСТРАТИВНИ ПРИМЕР(И)
футуралност	будуће време	<i>It will rain in the morning, but the sun will shine later.</i> <i>John will soon realise what an idiot he's been.</i> <i>Between 6 and 7 I'll be having my bath.</i>
/	будуће перфективно време (<i>Future perfect</i>)	<i>It will have rained heavily by December.</i>
/	намера	<i>We'll do the job as soon as we can.</i>
динамичка модалност	волитивност	<i>I won't answer your questions, so don't try to make me.</i> <i>John will work one day and loaf the next.</i>

ТАБЕЛА 1: ЗНАЧЕЊА И УПОТРЕБЕ ГЛАГОЛА *WILL*

способност, генеричко значење	карактеристична својства или радње	Oil <i>will float</i> on water. He'll <i>sit</i> in his room all day staring at the TV. ^a The French <i>will be</i> on holiday today. ^δ
директиви	у питањима – учтиви захтеви и позиви	<i>Will you help</i> me look for my purse? <i>Will you come</i> to supper on Friday?
/	упорне навике	Peter <i>will fight</i> with Paul, whatever I do. No wonder you feel sick. You <i>will eat</i> chocolate all day long.
епистемичка модалност	јака увереност у истинитост нечега (дедукција, закључак, вероватноћа)	The match <i>will be finished</i> by now. Jean <i>will have reached</i> home by now.
/	кондиционал – последица	If it rains again we'll <i>have to cancel</i> the match.
/	протаза кондиционала	If the price <i>will come down</i> in a few months, it's better not to buy just yet.

ТАБЕЛА 1: ЗНАЧЕЊА И УПОТРЕБЕ ГЛАГОЛА *WILL*

^a Саркар (Sarkar, 1998) ово значење увршћује у динамичку модалност.

^δ За разлику од ове класификације коју примењује Саркар (1998), већина аутора наводи управо овај пример за илустрацију значења епистемичке модалности.

У складу са приступом у традиционалној литератури, глаголу *will* у првој наведеној употреби из Табеле 1 приписује се статус помоћног глагола који улази у састав футура (*future tense auxiliary*). Тако посматрано, овај глагол (као и глагол *shall*) има искључиву функцију реферирања на будућност, а семантички садржај глаголског облика обухвата само темпорално значење као у примеру:

4) My driver's licence *will expire* at the end of the month. (Declerck *et al.*, 2006, стр. 103)

У том смислу, говори се о чистом, теоријском футуру (*pure future tense*), или неутралном футуру (*neutral future*) (нпр. Kalogjera, 1971). Наведена термилошка решења указују да глагол *will* функционише на готово исти начин као остали помоћни глаголи који учествују у образовању глаголских времена, или то чини барем у неким случајевима, када несумњиво неутрално указује на будуће догађаје (нпр. Comrie, 1985, стр. 44; Declerck *et al.*, 2006, стр. 103), те је посебно користан када будући догађај зависи од спољашњих околности (Kalogjera, 1971, стр. 60). У случајевима тзв. чистих употреба, није присутан субјективан став говорника

по томе што се не преноси значење имања воље субјекта или очекивања (Declerck *et al.*, 2006, стр. 102–103).

Различита нетемпорална, тј. модална, значења глагола *will* се сматрају секундарним/ периферним значењима, одн. импликатурама које се могу јавити када глагол не реферира на будућност (Declerck *et al.*, 2006; Salkie, 2010a). Уз то, истиче се и разлика између чистог футура на једној страни, и модалног, обојеног или импозиционалног футура на другој страни (нпр. Kalogjera, 1971; Sharwood Smith, 1974). У случају импозиционалног футура говорник уводи будући догађај или стање указујући на модалну обојеност помешану са будућношћу при чему наметање, изрицање модалности у изјави представља намеру, упутство, обећање, одлуку (Sharwood Smith, 1974, стр. 93). Како се модална значења глаголу лако могу приписати у исказима са аниматним субјектима, чист футур се типично илуструје исказима у којима субјекат није волитивни агенс попут примера 4).

Осим семантичких параметара, разлика између реализација морфеме разматрана је и у односу на граматичке критеријуме који су формулисани са циљем да се емпиријски прикажу начини на које се чист футурски глагол, темпорални глагол, одн. граматичко *will_{f(uture)}* може разликовати од *will_{m(odal)}*. Предложене синтаксичке критеријуме можемо резимирати на следећи начин:

- Ефекат пасивизације (нпр. Palmer, 1974, стр. 108). Док *will_f* испољава неутралност у односу на стање глагола (*voice-neutral-ity*), то није случај код *will_m* са волитивним значењем. Међутим, овај критеријум не представља лакмус тест јер је и епистемички употребљен глагол *will* такође неутралан у односу на стање (Sarkar, 1998, стр. 99).
- Глаголи *will_f* и *shall_f* међусобно су заменљиви када су употребљени темпорално при пасивизацији и пребацавању реченице у индиректни говор.
- За разлику од волитивног *will_m*, *will_f* не може се јавити у зависним *if* клаузама (Comrie, 1985, стр. 48; Okamura, 1996, стр. 41). Спорно је, међутим, да ли се и овај начин може узети као одређујући критеријум (в. Sarkar, 1998, стр. 101).
- Модификација са адвербијалом садашњег времена. Сматра се да *will_m* може колоцирати са обележивачем садашњег вре-

мена, нпр. адвербом *now*, док *will_f* не може. Међутим, у примеру 5) *will* јасно указује на будућност, те се и овај критеријум доводи у питање.

- 5) The vase *will now be auctioned* in Dorchester next month (BNC: CH6 W_newsp_tabloid)

ДЕБАТА О ФУТУРУ

КОНЦЕПТУАЛНИ АРГУМЕНТ

Полазећи од начина концептуализације времена, у лингвистичкој традицији оно се представља као једнодимензионална неповратна права линија на којој тачка садашњег тренутка (t_0)³ одухваћена доменом садашњости, раздваја прошло од будућег времена. Овакав линеаран приказ имплицира да су прошлост и будућност једнаки домени, међусобно симетрични у односу на деиктички центар. Међутим, компликован когнитивни и онтолошки статус који представља основу епистемолошке разлике између будућности на једној и прошлости и садашњости на другој страни основ су категоријалне асиметрије која даље узрокује различита тумачења, али и категорисања, њихових језичких израза.

Најпре, догађајима који се још увек нису одиграли, није могуће ни директно ни индиректно приступити. Пошто постоје само у облику имагинације, можемо их једино замишљати, планирати, очекивати са мање или више сигурности да ће се реализовати. Свакако, о њима ни не можемо имати сазнање као о прошлим, или садашњим догађајима. Како будуће време још увек није наступило, будући догађаји не чине, или још увек не чине, саставни део реалности које утврђује њихова темпорална реализација. Њима се статус реалности не може приписати јер о њиховом постојању нема никаквог трага, што доводи и до проблематичног филозофског питања како посматрати будућу чињеницу. Уз то, са становишта логике, искази о прошлости могу бити или истинити или неистинити у време говора, док искази у вези са будућношћу у време говора не могу бити окарактерисани ни као истинити, ни као неистинити, већ као неодређени у погледу истинитосне вредности (Lyons, 1977, стр. 820).

³ Ова темпорална нулта тачка представља деиктички центар *ja-saga-oeg*.

У лингвистичким студијама истичу се неизвесност и неодређеност као инхерентна својства будућности (нпр. Comrie, 1985, стр. 43; Jespersen, 1924, стр. 265), а следствено и предиктивни карактер језичких средстава. Управо предиктивност као неминовна значењска компонента футура узрокује могуће увршћивање овог глаголског облика у модалну категорију. Како примећује Лајонс (Lyons, 1977, стр. 677), будуће глаголско време делимично је темпорално, а делом модално по томе што је тај елемент увек укључен. На истицање дуалне семантике футура наилазимо и у типолошким студијама. Дал (Dahl, 1985, стр. 103) примећује да ће се реченица која се односи на будућност готово увек разликовати у погледу модалности од реченице која не указује на овај домен, а Бајбијева и сарадници (Bybee, Perkins & Pagliuca, 1994, стр. 280) закључују да је футур мање темпорална категорија, а више категорија налик модалности оријентације према агенсу и епистемичкој модалности са значајним темпоралним импликатурама.

МОРФОЛОШКИ КРИТЕРИЈУМ

Број граматички обележених темпоралних односа и израза представља језички специфичну одлику. Мада већина традиционалних одређења полази од претпоставке да сви језици поседују трипартитивне системе засноване на граматикализацији три темпорална домена, кренемо ли од морфосинтаксичког нивоа подела на три глаголска времена не чини се оправданом. У морфолошком смислу тврдња да језик поседује футур значи да тај језик поседује морфолошки обележени глаголски облик који се односи на будућност. Међујезички посматрано, футур представља једну од три најчешће морфолошки обележене категорије, али се будуће глаголско време мање доследно обележава од изражавања прошлог времена (Dahl, 1985, стр. 105–109).

Питање броја чланова система глаголских времена зависи заправо од самог дефинисања глаголског времена. Ако глаголско време одредимо као граматичку категорију типично означену глаголском флексијом, тада је очигледно да постоје само два глаголска времена у енглеском језику, садашње и прошло време, зато што само она поседују разлику која се изражава морфолошки⁴. Како глагол не може имати флективни наставак за будуће време (Biber, Johansson, Leech, Conrad & Finegan, 1999, стр. 153), семантичко тројство прошлост, садашњост, будућност, неједнако

⁴ На пример *I go home* у односу на *I went home*.

је подељено на прошле и непрошле категорије за потребе глаголског времена (Quirk, Greenbaum, Leech & Svartvik, 1985, стр. 177). Стога футур не треба класификовати као формалну категорију већ овај облик треба уврстити у конструкције које могу изражавати семантичку категорију будућег времена (Quirk *et al.*, 1985, стр. 176) јер за разлику од неких језика који поседују трипартитивни систем глаголских времена, енглески језик не поседује будуће време глагола (Huddleston & Pullum, 2002, стр. 56). Дакле, енглески језик поседује динарни систем базиран на разлици између прошлости и не-прошлости при чему домен не-прошлости обухвата сваки глаголски облик који није морфолошки обележен за прошлост.

Међутим, флективно ограничење важи првенствено за апсолутно време (Comrie, 1985, стр. 36) које је директно деиктичко време. У случају релативних времена, често се примењује шире граматичко одређење према коме се перифрастични глаголски облик такође сматра глаголским временом.

ДИЈАХРОНИЈСКИ АРГУМЕНТ

Докази емпиријских дијахронијских студија (Bybee *et al.*, 1994; Dahl, 1985) указују да се средства за изражавање будућности могу развити из бројних извора, а најчешће из лексичких или модалних елемената, што је још Јесперсен (Jespersen, 1924, стр. 261–262) приметио. Глагол *will* потиче од прагерманског пунозначног глагола *willan* који је првобитно имао значење *желети*, *имати* на уму *га*, или *намераваћи*. Временом је попримио улогу модалног глагола, а за изражавање будућности користио се још у староенглеском језику.

У складу са постулатима о развоју граматичких облика (Bybee *et al.*, 1994), футур у енглеском језику прати једносмерну путању развоја од модалитета оријентације према агенсу који почиње од жеље, и то:

ЖЕЉА>ВОЉНОСТ>НАМЕРА>ПРЕДВИЂАЊЕ (BYBEE ET AL., 1994, СТР. 256).

Како граматикализација подразумева дијахронијски процес кроз који лексичке речи губе свој независни статус и преузимају граматичка значења, као најистакнутији параметар граматикализованости узима се морфолошка ограниченост: морфолошки обележени облици појављују се у касним фазама граматикализације. Како видимо, граматикализација футура у енглеском јези-

ку није завршена што је у блиској вези са претходним аргументом.

ПЛУРАЛИЗАМ СРЕДСТАВА ЗА ИЗРАЖАВАЊЕ БУДУЋНОСТИ

У бројним језицима будућност се може изразити употребом више од једног глаголског облика (Bybee *et al.*, 1994, стр. 243).⁵ Овај систем у енглеском језику обухвата следеће морфосинтаксичке облике:

- модалне глаголе *will shall* праћене простим, прогресивним или перфективним инфинитивом (тзв. *Future Simple / Progressive / Perfect Tense*);
- полумодале и модалне идиоме: *be going to, be about to* и *be to*; и
- садашња глаголска времена: прост презент и садашњи прогресив.

Ова алтернативна језичка средства нису у потпуности заменива, а семантичке разлике се могу окарактерисати на различите начине (в. Bergs, 2010).

ПОЛИСЕМИЧНОСТ СРЕДСТАВА

За обележиваче футура упечатљиво је да су често полифункционални или полисемични, а да је исказивање будућности само једна од њихових употреба (Bybee *et al.*, 1994, стр. 244). Како примери 1)–4) илуструју, глаголу *will* могу се приписати различита значења која није увек могуће прецизно утврдити, посебно када се исказ посматра независно од контекста употребе, као што је случај са примером:⁶

6) *We will get these bastards, we will.* (BNC: CH6 W_newsp_tabloid)

У том погледу, разликујемо два приступа. У складу са моносемантичким приступом, глагол *will* има једно језгрено или јединствено значење очигледно у свим контекстима употребе.⁷ Према полисемантичком приступу (нпр. Lyons, 1977, Palmer, 1990), саговорник тумачи исказ ослањајући се на показатеље које нуди кон-

⁵ Граматичка средства представљају само један од начина за изражавање будућности. То се може постићи и различитим лексемама и прагматичким изразима.

⁶ У овом случају је тешко, ако не и немогуће, прецизно одредити да ли је реч о динамичком или футуралном значењу.

текст и инференцијално расуђивање са циљем да одреди које значење глагола *will* говорник намерава да саопшти. У оквиру овог приступа преовлађује став да је футурално значење изведено из модалне семантике глагола *will*.

УПАРИВАЊЕ ГЛАГОЛА *WILL* И *WOULD*

Према аргументу о историјском упаривању глагола *will* и *would* они чине пар презент/претерит једне исте лексеме при чему *would* и синхронијски и дијахронијски представља пандан глагола *will* (нпр. Sarkar, 1998). Како су прошле форме модала тентативно употребљене посебно значајне за епистемичке модале (Palmer, 1974, стр. 127), поставља се питање да ли и у овом случају можемо употребити прошлу форму ради тентативности. Пример из корпуса показује да се и *would* може у значењу „некаквог снeдивања”⁸ употребити уместо глагола *will* приликом реферирања на будућност:

- 7) The names *will not be* announced until next month. Later next year patients in general hospitals *will be also* tested.... The sample *would be* stored on a culture plate... (BNC: AAC W_newsp_brdsht_nat_report)

Како пример показује, глаголи *will* и *would* готово се налазе у слободној варијацији, а *would* не изражава никакву врсту условљености која је исказана контекстом, нити указује на хабитуални аспект, већ само на релативну могућност будућег догађаја, при чему се став говорника према могућности разликује од става израженог глаголом *will*.

⁷ У литератури се све чешће наилази на предлоге унифициране семантике глагола *will*. На пример, Саркар (Sarkar, 1998) разматра значења овог глагола и закључује да је у сваком примеру употребе глагол *will* истовремено и модал и морфема глаголског времена истовремено, а да је његово значење једнако збиру модалности предикције и морфологије садашњег времена (Sarkar, 1998, стр. 113).

⁸ Значење *some diffidence* Палмер (Palmer, 1974, стр. 127) препознаје у случају употребе прошлих форми модала *can* и *may* уместо садашњих.

ЦЕНТРАЛНА СТАНОВИШТА

ФУТУР КАО ТЕМПОРАЛНА КАТЕГОРИЈА

Према овом приступу глагол *will* је помоћни глагол који служи за грађење футура који има искључиво темпоралну употребу и значење (нпр. Salkie, 2010a, b) или поседује и секундарне модалне употребе и призвуче (нпр. Comrie, 1985; Dahl, 1985; Declerck *et al.*, 2006).

Заговорници овог гледишта концептуални аргумент не сматрају валидним за довођење статуса футура у питање. Наиме, овај аргумент односи се на инхерентна својства реалног света, те се може сматрати чињеницом о свету што не значи да представља и чињеницу о језику, и стога се сматра концептуалним неаргументом (нпр. Salkie, 2010a). У том смислу, ни разлика у погледу фактуалности између исказа о будућности у односу на исказе о преостала два домена није значајна (в. Радовановић, 2017δ, стр. 125). Нефактуалност исказа о будућности Салки (Salkie, 2010b, стр. 1796) експлицитно одбацује наводећи да нема разлога компликовати семантику глагола *will* само због тога што је будућност неизвесна. Уз то, ни предиктивна компонента значења коју исказ о будућности мора садржати не утиче на став према футуру. Штавише, врло често се чист футур изједначава са предвиђањем, па се говори о предиктивном футуру као о једној од две основне категорије простог футура (нпр. Sharwood Smith, 1974, стр. 95).

Аргумент о полисемичности, такође, није релевантан. Када је реч о модалним значењима, заговорници футура волитивно значење глагола *will* најређе доводе у питање. Оно се сматра задржавањем значења од лексичког порекла речи које се може активирати у правим контекстима (Salkie, 2010b, стр. 1796) што доказује и чињеница да остале конструкције у енглеском језику немају ову нијансу значења (Bybee *et al.*, 1994, стр. 255). Отуда Салки (Salkie, 2010a, стр. 191–195) глагол *will* не сматра блиским осталим члановима модалног скупа на основу семантичких критеријума. Мада признаје да модалним треба сматрати епистемичко значење, сматра да то није довољно да би се овај глагол посматрао као модал, првенствено због фреквенције употребе. Јединствено, нормативно тумачење глаголског времена често није могуће јер сва глаголска времена поседују основно значење, али преузима-

ју и деривативна секундарна значења (нпр. Comrie, 1985, стр. 18), те футур у енглеском језику представља граматичко време чије је примарно значење одређивање момента ситуације након тренутка у садашњости, а које поседује и нека друга секундарна значења (Comrie, 1985, стр. 43).

Грамматичка хетерогеност такође нема значаја за став према футуру. Међутим, може се поставити питање зашто управо ова конструкција заслужује статус глаголског времена (Jespersen, 1924, стр. 50) и да ли постоји иједан добар разлог зашто би се било које од средстава издвојило као будуће глаголско време (Palmer, 1974, стр. 37). Чини се да је учесталост употребе централни разлог. Како документују корпусне студије, за лоцирање догађаја у периоду након тренутка говора најчешће се користи *will +inf*. Осим тога, запажање да се глагол *will* појављује далеко чешће од осталих централних модала (Biber *et al.*, 1999) наводи Салкија (Salkie, 2010a, стр. 197) на закључак да је разлог томе управо то што овај глагол изражава будуће време. Наредна потврда футура у енглеском налази се у чињеници да већина средстава, за разлику од *will+inf*, не изражава будућност без одговарајућег адвербијала у исказу или одговарајућег контекста, као и да се не могу комбиновати са свим глаголима (нпр. Declerck *et al.*, 2006). Осим тога, за разлику од многих средстава, једино чист футур може указивати на будућност која се замишља као одвојена од садашњости (Okamura, 1996, стр. 40).

Према овом становишту, употребом футура говорник износи тврдњу да одређени догађај постоји у будућем свету који није модални, није могући свет, већ реални свет који ће се као такав реализовати. Тиме долазимо до концепта будуће верификације, готово дефинишућег критеријума: темпорална семантика приписује се (неутралним) изјавама о неком будућем догађају који се може проверити у одређено време у будућности (Bergs, 2010, стр. 223). На тај начин пример 8а) сматрао би се неутралном изјавом о догађају која ће бити истинита у одређеном времену након тренутка говора што се ускоро може и проверити – у том одређеном периоду у будућности анализе или јесу доступне или нису.

8a) The analysis of much larger numbers of patients *will soon be possible* in this multicentre trial. (BNC: HWV W_ac_medicine)

Како наводи Комри (Comrie, 1985, стр. 44), такво проверавање није могуће ако се у исказу употреби недвосмислени модал. У

складу са тим, пример 8δ) представља тврдњу о могућем свету у коме су анализе могуће.

8δ) The analysis of much larger numbers of patients *may soon be possible* in this multicentre trial.

Истинитосна вредност исказа не може се проценити посматрањем да ли су анализе могуће, или не, јер су и присуство и одсуство могућности компатибилни са *may be possible*.

ФУТУР КАО МОДАЛНА КАТЕГОРИЈА

У складу са размотреним аргументима, футурално значење *will+inf.* посматра се као једно од различитих модалних значења модала *will* које се испољава у зависности од контекста употребе. Ово гледиште примарно је базирано на концептуалном аргументу који указује на спрегу темпоралних и модалних елемената у футуру, као и да се исказима о овом домену не може приписати ни фактивност ни фактуалност. У случају изражавања будућности можемо говорити само о предикцијама, а предикција је модални појам. У том смислу, искази о будућности су нефактуални и укључују у различитој мери субјективни суд о вероватноћи реализације будућег догађаја. Пошто исказивање будућности умногоме зависи од самог говорника и од његовог сазнања и перцепције света, при изражавању будућности долази до додавања додатног семантичког садржаја који наговештава однос или мишљење говорника о будућем догађају, што у језику доводи до (субјективне) модализације исказа. У том смислу, искази о будућности изражавају опредељеност говорника према будућем догађају (Радовановић, 2017δ, 133). Степен уверености говорника у реализацију пропозиционог садржаја налази се у основи епистемичке модалности, те је веза између (субјективне епистемичке) модалности и изражавања будућности можда довољно очигледна, без обзира на аргументе засноване на граматичкој структури ма ког одређеног језика (Lyons, 1977, стр. 816).

Отуда је свако говорење о будућности модално обојено у распону од готово чистог темпоралног до изразитих модалних значења. Приписивање значења динамичке модалности, као и епистемичке модалности у ужем смислу, тј. предикатабилности, исказима са овим обликом довољно је јасно, али се поставља питање како чист футур уклопити у овај теоријски оквир. Сагласно предлогу Коутцове (в. Coates, 1983, стр. 177–183), исказе са тзв. чистим футуром тумачимо у терминима епистемичког значења

предиктивности.⁹ Стога примере употребе глагола *will* посматрамо као инференцијалне епистемичке закључке о будућим догађајима којима се могу приписати различити ступњеви извесности (укључујући и највиши степен вероватноће, одн. сигурност). У терминима логике, њима су обухваћене и пропозиције које говорник сматра нужно истинитим, попут примера 9), а које су базиране на знању говорника и као такве различите од фактуалних истинитих изјава.

9) Davies, who *will be* 33 next month... (BNC: A8N W_newsp_tabloid)

Сигурност у погледу очекиване реализације догађаја у будућности у случају овог и сличних исказа не указује на концепт фактуалности исказа, већ представља висок ниво сигурности/уверености у случају епистемичког суда (Радовановић, 2017δ, стр. 134). У овом примеру глагол *will* се приближава функцији помоћног глагола, а искази попут овог се приближавају асертивним исказима јер их је могуће свести на исказ о томе шта ће неопходно бити случај у будућности, али им се, међутим, фактуалност не може приписати.

ЗАКЉУЧАК

Питање оправданости футура у лингвистичкој теорији значајна је тема која деценијама привлачи пажњу аутора, првенствено англистичке провенијенције. У том погледу, глагол *will* је доста испитиван. Присутна су, међутим, опречна гледишта о семантици овог глагола, а тиме и статусу футура. У раду смо размотрили најчешће навођене аргументе који указују на модалну семантику ове језички специфичне категорије. Приказано је да се футур синтаксички и функционално разликује од осталих глаголских времена у енглеском језику јер:

- није морфолошки обележено глаголско време;
- граматикализација овог глаголског облика који се развио из лексичког глагола није завршена;
- није једино граматичко средство које служи за упућивање на временски домен, стога није ни обавезно средство за изражавање будућности;
- је полисемичан глаголски облик чију примарну функцију (темпоралну или модалну) није лако разграничити.

⁹ За детаљније разматрање предиктивности као епистемичког значења, погледати Радовановић (2017δ, стр. 127–128).

Наведени аргументи базирани на семантичким и формалним критеријумима, а посебно концептуална својства темпоралног домена будућности која се одражавају у специфичностима когнитивног и епистемичког статуса исказа потврђују искључивање футура из система глаголских времена. Када говоримо о будућности говоримо о нечему што ће се могуће тек остварити, тако да будуће глаголско време не говори о чињеничном стању, те исказе са овим глаголским обликом одликује нефактуалност и нефактивност. Футур у енглеском језику, дакле, пре представља модалну категорију која је само један члан комплексног система средстава за изражавање будућности који поседује своје специфичне модалне одлике које детерминишу његову употребу и тумачење исказа који га садржи. Тиме се потврђује да енглески језик поседује бројне начине за означавање будућег времена, али да нема будуће глаголско време као језички специфичну категорију.

ИЗВОР British National Corpus (BYU-BNC) Преузето са: <https://corpus.byu.edu/bnc/>

-
- ЛИТЕРАТУРА Bergs, A. (2010). Expressions of futurity in contemporary English: a Construction Grammar perspective. *English Language and Linguistics* 14(2), 217–238.
- Biber, D., Johansson, S., Leech, G., Conrad, S. & Finegan, E. (1999). *Longman Grammar of Spoken and Written English*. Harlow and Essex: Pearson Educational.
- Bybee, J., Perkins, R. & Pagliuca, W. (1994). *The evolution of grammar. Tense, aspect, and modality in the languages of the world*. Chicago and London: University of Chicago Press.
- Coates, J. (1983). *The Semantics of Modal Auxiliaries*. London: Croom Helm.
- Comrie, B. (1985). *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Curme, G. O. (1913). Has English a Future Tense? *The Journal of English and Germanic Philology* Vol. 12, No. 4, 515–539.
- Dahl, Ö. (1985). *Tense and Aspect Systems*. Oxford: Basil Blackwell.
- Declerck, R. Reed, S. & Capelle, B. (2006). *The grammar of the English verb phrase. Volume 1: The Grammar of the English Tense System: A Comprehensive Analysis. Topics in English Linguistics 60-1*. Berlin and New York: Mouton de Gruyter.
- Huddleston, R. & Pullum, G. K. (2002). *The Cambridge Grammar of the English Language*. Cambridge: Cambridge University Press.

- Jespersen, O. (1924). *The philosophy of grammar*. London: Allen and Unwin Brothers Ltd.
- Kalogjera, D. (1971). The Expression of Future Time in English and in Serbo-Croatian. In: R. Filipović (Ed.), *Reports 4, The Yugoslav Serbo-Croatian - English Contrastive Project*, pp. 50–71.
- Lyons, J. (1977). *Semantics*. Vol 2. Cambridge: Cambridge University Press.
- Okamura, Y. (1996). The grammatical status of pure future “WILL” and the future form. *Studia Linguistica* 50(1), 35–49.
- Palmer, F. R. (1974). *The English Verb*. London: Longman Ltd.
- Palmer, F. R. (1990). *Modality and the English Modals*. Second Edition. New York and London: Longman Linguistics Library.
- Quirk, R. Greenbaum, S., Leech G. & Svartvik, J. (1985). *A Comprehensive Grammar of the English Language*. London and New York: Longman Group Limited.
- Радовановић, А. (2017а). Семантички статус футура I – временска или модална категорија, *Зборник радова Филозофској факултету Универзитета у Приштини XLVII (1)/2017*, 235–254.
- Радовановић, А. (2017б). Футур I – фазилингвистичка категорија, *Наслеђе XIV (38)/2017*, 125–139.
- Salkie, R. (2010a). Will: Tense or modal or both. *English Language and Linguistics* 14, 187–215.
- Salkie, R. (2010b). Facing the future together: French and English in contrast. Преузето са: <http://dx.doi.org/10.1051/cmlf/2010157>
- Sarkar, A. (1998). The Conflict Between Future Tense and Modality: The Case of Will in English. *University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics* Vol. 5 No. 2, 91–117.
- Sharwood Smith, M. A. (1974). Aspects of future reference in English and Polish. *Papers and Studies in Contrastive Linguistics III*, 91–99. Преузето са: http://wa.amu.edu.pl/psicl/files/3/05_Smith.pdf

ALEKSANDRA M. RADOVANOVIĆ

UNIVERSITY OF KRAGUJEVAC,

FACULTY OF HOTEL MANAGEMENT AND TOURISM, VRNJAČKA BANJA

SUMMARY

ENGLISH FUTURE TENSE REVISITED

Tense is the typical grammatical marker of the semantic category of temporality. However, there is rarely a clear-cut distinction among temporal, aspectual and modal meanings. As tense and modality are closely related and greatly intertwined in the case of future time reference, the theoretical status of the future tense has been the object of a long-standing debate. In this regard, the perennial question *Has English a Future Tense?* has attracted considerable attention. Although *will* clearly belongs to the modal system, it has been subjected to twofold treatments: either as a marker of modality or a marker of the future tense. Yet, the debate is far from coming to an end. Therefore, we have set out to reinvestigate the status of this tense form with the aim to emphasise its modal character.

We revised the commonly discussed objections against the view of *will* as a future tense auxiliary summarised as follows:

- Conceptual argument. Human cognition and the complicated ontological status of future events give rise to fundamental epistemological differences between the future on one side and the past and present on the other.
- Formal argument. English is a clear example of the language with a grammaticalised past vs. non-past opposition as it does not have morphologically marked future tense.
- Diachronic argument. The evidence on the origin and development of the future tense provides further support to the claim that the future tense is a matter of modality. *Will* has developed from a lexical verb with the meaning *want* and the future tense is not a fully grammaticalised verbal form.
- Pluralism of the devices. Future time reference is highly heterogeneous area in English and includes: modal auxiliaries, semi-modals and modal idioms, and present tense forms.
- Polyfunctionality of the future tense. It is a polysemic verbal form that renders all three types of central modal meanings: dynamic, deontic and epistemic.
- *Will* and *would* pairing.

The proponents of the future tense in English take the view that *will+inf.* is a temporal category and typically make distinctions between the pure/neutral and the modally nuanced future tense. The reasons behind establishing this tense category can be summarised to include: a high frequency of occurrences, neutral time reference, lack of additional adverbials needed for the time reference and reference to the future as clearly not linked with the present.

On the other hand, the study confirms that *will+inf.* belongs to the modal category due to the following: the syntactic and semantic arguments do not provide support that this is a tense category, the future time epistemologically differs from the past and present so that future time utterances are by default non-factual and non-factive. Hence, the future tense is only one device used for future time reference in English that is not to be included within the tense system.

KEYWORDS: future; English; tense; modality; factual.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).